

ЗНАЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У СУЧАСНОМУ СВІТІ ТА ЇХ ЗАКРІПЛЕННЯ В МІЖНАРОДНИХ АКТАХ

THE IMPORTANCE OF HUMAN RIGHTS IN THE MODERN WORLD AND THEIR CONSOLIDATION IN INTERNATIONAL ACTS

Соколова І.О., к.ю.н.,
асистент кафедри теорії права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Балог В.Ю., студентка I курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Гавриляк Е.І., студентка I курсу факультету прокуратури
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Стаття присвячена одній з найбільш важливих тем нашого сьогодення – права людини та їх закріпленню у міжнародних актах. У цій статті порушуються проблеми щодо викликів та проблем з якими стикаються права людини у світі, такі як: війни, тероризм, бідність, насильство, расизм, сексизм, ганьбленню тощо. Актуальність даної теми полягає в забезпеченні захисту особистості від дискримінації, переслідування, тортур, геноциду, насильства, расизму. Яскравими прикладами закріплення прав людини та їх захисту є міжнародні організації: ООН, ЄС, ОБСЄ, Міжнародний суд з прав людини та ін. У той час захист прав людей записано в міжнародних актах, а саме у Загальній декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ЄКПЛ), Міжнародний пакт про громадянські та політичні права.

Перш за все, варто зазначити, що кожна людина народжується з певними невід’ємними правами, а саме всі ми маємо право на життя, свободу, рівність, безпеку, освіту, свободу віросповідання та мир. Цінність людства та їх прав визначається не лише основними принципами рівності та гідності, а й у взаємовідносинах, які формують наше суспільство. У цій статті поняття «права людини» детально розглядається з юридичної точки зору, зокрема аналізується їхнє законодавче врегулювання, правовий статус, механізми захисту та зобов’язання держав у гарантуванні їхнього дотримання.

Мета статті. Дослідити історичний розвиток прав людини їх порушення в сучасному світі, таких як расизм, сексизм, насильництво, також зазначити про дифамацію у сучасному суспільстві. Проаналізувати роль та вплив міжнародно-правових документів, які закріплюють та захищають права людини. Стаття спирається на міжнародні стандарти прав людини, які становлять систему загальнозначених норм і принципів, закріплених у міжнародно-правових актах, що регламентують права й обов’язки людини у різних сферах життя, а також зобов’язання держави щодо дотримання та захисту цих прав.

Ключові слова: права людини, декларація прав людини, рівність, свобода, гідність, свобода вираження думки, закріплення прав у міжнародно-правових актах, конвенції, механізми захисту прав людини, дифамація.

The article is devoted to one of the most important topics of our present – human rights and their consolidation in international acts. This article addresses the challenges and problems faced by human rights in the world, such as: wars, terrorism, poverty, violence, racism, sexism, defamation, etc. The relevance of this topic is to ensure the protection of the individual from discrimination, persecution, torture, genocide, violence, racism. Striking examples of the consolidation of human rights and their protection are international organizations: the UN, EU, OSCE, the International Court of Human Rights, etc. At that time, the protection of human rights is recorded in international acts, namely the Universal Declaration of Human Rights, the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms (ECHR), the International Covenant on Civil and Political Rights.

First of all, it is worth noting that every person is born with certain inalienable rights, namely, we all have the right to life, freedom, equality, security, education, freedom of religion and peace. The value of humanity and their rights is determined not only by the basic principles of equality and dignity, but also in the relationships that shape our society. In this article, the concept of “human rights” is considered in detail from a legal point of view, in particular, their legislative settlement, legal status, protection mechanisms and the obligation of States to guarantee their observance are analyzed.

Purpose of the article. Examine the historical development of human rights their violations in the modern world, such as racism, sexism, violence, also note defamation in modern society. Analyze the role and impact of international legal instruments that enshrine and protect human rights. The article is based on international human rights standards, which constitute a system of generally defined norms and principles enshrined in international legal acts regulating human rights and obligations in various spheres of life, as well as the state’s obligations to respect and protect these rights.

Key words: human rights, declaration of human rights, equality, freedom, dignity, freedom of expression, consolidation of rights in international legal acts, conventions, mechanisms of human rights protection, defamation.

Постановка проблеми. Ця робота розглядає різні аспекти, які безпосередньо пов’язані з концепцією прав людини, їхнього походження та еволюції в світовому та українському контекстах. Незважаючи на значний прогрес у захисті прав людини, існують численні виклики та проблеми, які ставлять під загрозу їхню реалізацію. Наприклад, деякі країни стикаються з проблемами авторитаризму та обмеження свободи виразу, в той час як інші борються з економічною та соціальною нерівністю, що призводить до порушень економічних та соціальних прав. Боротьба з такими викликами вимагає спільних зусиль держав, громадських організацій та міжнародних установ.

Виклад основного матеріалу. Права людини – комплекс природних і непорушних свобод і юридичних можливостей, обумовлених фактом існування людини в цивілізованому суспільстві [1].

Права людини є складним і багатограним явищем, яке у різні епохи набувало різноманітних аспектів. Незважаючи на те, що проблема прав людини завжди мала політично-правовий аспект, з часом вона отримувала також релігійно-етичне та філософське значення. Витоки явища, яке згодом стали називати правами людини, беруть свій початок з найдавніших часів людської історії.

Ідеї про цінність та недоторканність життя, про рівність людей перед вищими силами містяться ще в прадав-

ніх міфах і віруваннях. Серед перших письмових свідчень формування уявлень і понять про права людини можна назвати, зокрема, давньоєврейські священні книги Танах (грецькою вони мали назву «Біблія»). Пізніше, у VI–V ст. до н. е., ідеї рівності всіх людей обстоювалися давньогрецькими філософами-софістами [2, с. 9]. У той час світові релігії зробили значний внесок у формування уявлень, які лягли в основу концепції прав людини. Щодо України то ще у прадавні часи наші пращури – східні слов'яни мали виразний потяг до демократичного вирішення важливих суспільних питань. Правовий лад визначався Руською Правдою у період князювання Я. Мудрого, згодом її змінили Литовські Статути, також поруч з статутами більшого значення набувало магдебурзьке право.

З початком XX ст. права людини стали важливим аспектом розвитку суспільства іх почали класифікувати та закріплювати у міжнародних актах. Класифікувати систему прав та свобод людини ми будемо за чинним законодавством України, яке містить особисті, екологічні, природоресурсні, гуманітарні, економічні, соціальні та громадянсько-політичні права і свободи людини, а також правозахисні права і можливості громадян.

Особисті права і свободи людини – це право на життя та захист людяності, право на волю, свободу та особисту недоторканність. Згідно з статтею 3 КУ зазначається, що «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність» [3]. Також система включає гуманітарні права, соціальні права, громадянські та політичні права, які є важливими аспектами в забезпеченні функціонування захисту прав людини в Україні. Забезпечення прав і свобод людини та громадянина передбачає комплекс суспільних відносин, які виникають з метою реалізації, охорони, захисту та відновлення порушених прав і свобод.

У сучасному суспільстві тисячі людей щоденно потерпають від приниження гідності та порушення їх прав. Найпоширенішою практикою прав і свобод людини та громадянина є дискримінація. Дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

У світі, де кожна людина має право на повагу і гідність, дискримінація є темною хмарою, яка покриває горизонти наших можливостей. Кожна людина, незалежно від раси, статі, орієнтації, віросповідання, інвалідності чи інших характеристик, заслуговує на рівні можливості та справедливе ставлення. Дискримінація руйнує не лише індивідуальність, а й соціальну верству суспільства, знижує інноваційний потенціал та принижує громадянські права. Коли людина відчуває себе відокремленою або позбавленою можливостей через недоліки системи або переслідування з боку інших, вона втрачає віру в себе та в майбутнє. Дискримінація проявляється у різних формах, а саме пряма, непряма, утиск, пособництво та підбурювання.

Основним підґрунтям дискримінації є дифамація. По суті дифамація – це синонім до терміну приниження честі та гідності, вона являє собою поширення про особу неправдивої інформації, яка завдає шкоди діловій репутації.

Дискримінація в Україні заборонена, адже вона порушує права людей. Суб'єкти дискримінації притягуються до відповідальності згідно з чинним законодавством.

Дискримінація з боку держави – це серйозна проблема, яка може призвести до порушення основних прав і свобод громадян. У світлі закону ми всі рівні, але держава часом забуває про це. В історії багато прикладів, коли дискримінація ставала державною нормою. Державна дискримінація може мати різні форми і проявлятися в різних сферах життя.

В Україні багато ситуацій, які демонструють дискримінацію з боку держави. Наприклад, обставина в якій дискримінують права внутрішніх переселенців, держава нібито намагається уникнути «схем» із соціалізацією, мотивуючи це боротьбою з «мертвими душами». Проте разом з тим вона жертвує правами внутрішніх переселенців, заганняючи їх у відверто дискримінаційні умови, що підтверджують навіть такі авторитетні організації, як ООН. Так, за останній рік внутрішнім переселенцям було перераховано з держбюджету 3,16 млрд грн. Сума, треба сказати, не варта нічого: виходить, що в середньому на одну особу витрачається близько 3 046 грн на рік, або 253 грн на місяць, а також із початку АТО переселенці не отримують жодних додаткових видів матеріальної допомоги від держави [4].

Водночас уряди вводять закони, які прямо або опосередковано дискримінують певні групи населення. Наприклад, закони, що обмежують права національних меншин або іммігрантів. Закон про натуралізацію 1790 року в США, який обмежував громадянство лише для «вільних білих осіб доброго морального характеру», які проживали в країні не менше двох років. Чорні кодекси та закони Джима Кроу в післявоєнному Південному регіоні США, які були спрямовані на підтримку расової сегрегації та обмеження прав афроамериканців. Ці закони мали значний вплив на життя багатьох людей, обмежуючи їхні основні права та свободи [5].

Не вважаються дискримінацією дії, що мають правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету та спрямовані на усунення юридичної чи фактичної нерівності в можливостях реалізації прав і свобод осіб, які належать до національних меншин (спільнот). Державні установи можуть встановлювати непропорційні вимоги до кандидатів, які фактично виключають представників певних груп, наприклад, жінок або осіб з інвалідністю. В деяких країнах існують закони або політики, які обмежують доступ до освіти для певних соціальних або етнічних груп. Історично, були випадки, коли держави практикували сегрегацію, наприклад, за расовою ознакою, як це було в США або Південній Африці. Екстремальним прикладом державної дискримінації є політика геноциду, коли держава спрямовує свої ресурси на знищення цілої національності або етнічної групи, як це було під час нацистської Німеччини або в сучасній історії з агресією росії проти України.

Боротьба з дискримінацією вимагає постійної уваги та зусиль, як з боку громадянського суспільства, так і з боку міжнародної спільноти. Важливо підтримувати права всіх груп населення та працювати над створенням більш справедливого суспільства.

Закріплення прав людей у міжнародних документах є важливою складовою гарантування справедливості, свободи та гідності кожної особи незалежно від її національності, раси, статі, релігії або інших ознак. У міжнародному праві права людини закріплені в різних міжнародних документах, таких як універсальні декларації, конвенції, пакти та інші. Ось деякі з найбільш важливих міжнародних документів, що гарантують права людини: Всесвітня Декларація прав людини, Міжнародний Пакт про громадянські та політичні права, Європейська конвенція з прав людини.

Стаття передбачає розгляд ситуацій у повсякденному житті, коли можуть порушуватися права людини. Одна

з таких ситуацій: орендар дає оголошення про можливість взяти в оренду у нього житло, але при цьому вказує, що здає житло виключно людям слов'янської зовнішності і без тварин.

В Україні, згідно із законодавством, публічні оголошення про оренду житла вважаються рекламою. Відповідно до пункту 2 частини 1 статті 8 Закону України «Про рекламу», у рекламі заборонено наводити твердження та/або зображення, які є дискримінаційними. Це означає, що оголошення, яке обмежує можливість оренди на основі національності, статі чи інших характеристик, може бути визнане дискримінаційним і таким, що порушує закон.

Якщо орендодавець є фізичною особою-підприємцем (ФОП), то такі дії можуть тягнути за собою відповідальність, включаючи штрафи. Однак, якщо орендодавець не здійснює підприємницьку діяльність, то його оголошення не вважається рекламою і не підпадає під дію закону про рекламу.

У будь-якому випадку, такі обмеження можуть вважатися неприйнятними з точки зору етики та загальнолюдських цінностей.

Аналізуючи вище зазначену ситуацію, ми розуміємо, що кожна людина хоч раз в житті стикалася з дискримінацією. Ситуація могла бути пов'язана з будь-чим, до

прикладу: низького соціального статусу, кольору шкіри, расової належності. Потрібно розуміти, що будь-яка дискримінація є прямим фактом порушення прав людини. Про такі ситуації не слід замовчувати, а потрібно звернутися до правозахисних організацій або юристів для отримання консультації та можливої правової підтримки.

У сучасному світі, права людини є фундаментальними принципами, які формують основу гідного життя кожної особи. Вони відображають універсальні цінності та стандарти, які захищають індивідів від зловживань та гарантують основні свободи. Закріплення цих прав у міжнародних актах, таких як Всесвітня декларація прав людини, Міжнародні пакти про права людини та інші регіональні документи, є важливим кроком до їх універсалізації та забезпечення захисту на глобальному рівні.

Незважаючи на значний прогрес, виклики залишаються, особливо у контексті глобалізації, технологічного розвитку та міжнародних конфліктів. Тому постійне зусилля міжнародної спільноти, урядів, громадянського суспільства та кожної особи є ключовим для зміцнення прав людини та їх захисту. Визнання та повага до прав людини повинні залишатися в центрі будь-яких зусиль, спрямованих на створення більш справедливого та мирного світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Права людини. ВУЕ. 2016. URL: https://vue.gov.ua/Права_людини (дата звернення: 14.04.2024).
2. Бисага Ю.М., Палінчак М.М., Белов Д.М., Данканич М.М. Основні права людини. Ужгород, 2003. 66 с.
3. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України № 776/97-ВР від 23 грудня 1997 р. / *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 20. Ст. 99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-3КГ>. URL: <https://zkg.ua/pravyla-podolannya-yurydychnyh-kolizij/>. (дата звернення: 13.04.2024).
4. Як держава дискримінує права внутрішніх переселенців?. EconomistUA. URL: <https://economistua.com/yak-derzhava-diskriminuye-prava-vnutrishnih-pereselentsiv/> (дата звернення: 10.04.2024).
5. The Black Codes and Jim Crow Laws. Education | National Geographic Society. URL: <https://education.nationalgeographic.org/resource/black-codes-and-jim-crow-laws/> (дата звернення 14.04.2024).